

Kommunestyrene i Sør-Østerdal

	<i>Vår dato</i> 01.06.2016	<i>Vår referanse</i> 2014/4675
<i>Saksbehandler, innvalgstelefon</i> Marit Gilleberg, 62 55 10 44	<i>Arkivnr.</i> 331.9	<i>Deres referanse</i>

Framtidig utfordringsbilde i Sør-Østerdal sett fra Fylkesmannen.

Det vises til Fylkesmannens besøk i samtlige kommuner og gjennomgang av status og utfordringsbildet for hver kommune. Vi har nå besøkt alle kommuner og vi har derfor valgt å oppsummere fylkesmannens vurderinger av framtidige utfordringer og kommunenes evne til å møte disse.

Vi har valgt å se utfordringene i forhold til de fire hovedmålene i kommunereformen. Disse utfordringsbildene vil sammen med utredninger, kommunestyrevedtak og annen faktakunnskap, bli lagt til grunn når fylkesmannen skal gi sin anbefaling om kommunereformen høsten 2016. Vi ber derfor kommunene melde tilbake dersom det er vurderinger dere mener er feil eller trenger presisering.

Bærekraftig og økonomisk robuste kommuner

Befolkningsutviklingen

Kommuner	Folketall 31.12.2006	Folketall 31.12.2015	% endring i folketall	Antall arbeidsføre pr 80 åring og eldre i 2016	Antall arbeidsføre pr 80 åring og eldre i 2040
Elverum	19 260	21 030	9,2	11,1	7,1
Trysil	6 782	6 525	-3,8	8,1	5,0
Åmot	4 284	4 429	3,4	10,1	7,2
Stor-Elvdal	2 705	2 600	-3,9	9,4	5,5
Engerdal	1 460	1 305	-10,6	7,3	3,4

Elverum er kommunen som har hatt størst vekst i perioden i hele Hedmark.

Engerdal er spesielt sårbar med få innbyggere og stor tilbakegang i folketallet. Også Trysil og Stor-Elvdal har relativt stor tilbakegang sett i forhold til at det nasjonalt har vært en periode med sterk vekst.

<i>Postadresse:</i> Postboks 4034 2306 Hamar	<i>Kontoradresse:</i> Parkgt 36 2317 Hamar	<i>Telefon Statens hus:</i> <i>Sentralbord:</i> 62 55 10 00	<i>Telefaks:</i> 62 55 10 31	<i>Org.nr.:</i> 974 761 645 <i>Banknr.</i> 7694.05.01675
--	--	--	-------------------------------------	---

Økonomi

Kommuner	Brutto driftsinntekter i 2014	Rammetilskudd i %	Skatteinntekt i %	Eiendomsskatt
Elverum	1 451 493	37,8	28,5	2,1
Trysil	594 680	40,3	20,8	4,1
Åmot	412 325	39,3	19,7	3,8
Stor-Elvdal	239 645	44,4	19	0
Engerdal	172 824	41,1	12,5	2
Gjennomsnitt		39,3	25,5	3,7

Alle kommunene er skattesvake og rammeoverføringer er derfor en vesentlig del av inntektsgrunnlaget. Elverum skiller seg ut med en større andel skatteinntekter enn resten av regionen. Kommunene er sårbare for endringer i inntektssystemet.

Likeverdige tjenester

Kommunene i Sør-Østerdal er svært ulike, både når det gjelder geografi, bosetting og næringsliv.

Elverum har i dag 21000 innbyggere, og vil ha forutsetninger for å gi gode tjenester til innbyggerne i framtida. Helt andre utfordringer er det i Engerdal med 1300 innbyggere, og i Stor-Elvdal med 2600 innbyggere. Disse kommunene vil utvilsomt få betydelige problemer med å gi gode og differensierte tjenester til innbyggerne i årene som kommer, og særlig når det gjelder tilgang på nødvendig kompetanse. Åmot og Trysil vil også ha utfordringer med å skaffe til veie tilstrekkelig ressurser til å kunne gi innbyggerne tilfredsstillende tjenester på egenhånd.

Slik er grunnskoleresultatene i regionen (grunnskolepoeng); gjennomsnittstall for 10.klasse:

	2012-2013	2013-2014	2014-15
Sør-Østerdal	39,78	39,64	38,62
Elverum	39,4	38,7	39,9
Engerdal	42,1	41,5	41,1
Stor-Elvdal	38	38	36,7
Trysil	42,3	41,7	39,1
Åmot	37,1	38,3	36,3

Gjennomsnittet i 2014/15 var for Hedmark på 40 poeng og for landet på 40,8 poeng. Det viser at regionen har utfordringer i forhold til å bedre kvalitet og innhold i skolene.

Utviklingen de senere årene, med blant annet opptappingsplanen psykisk helse, og styrking av det kommunale tilbudet for rusavhengige, har stilt kommunene overfor nye oppgaver på helse- og omsorgsfeltet. Primærhelsemeldingen er nylig behandlet i Stortinget, og det er fra stortingsflertallet understreket at det er nødvendig med større og mer slagkraftige kommuner for å møte morgendagens utfordringer.

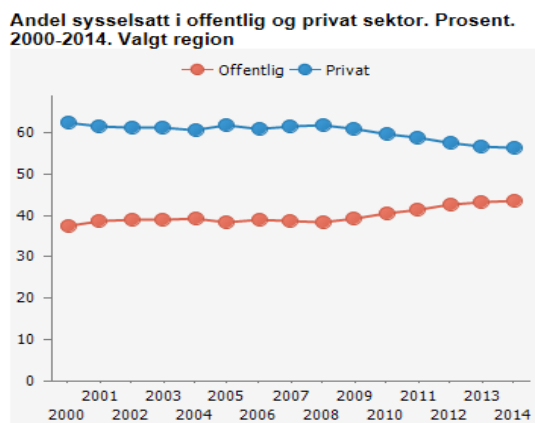
Selv om flere av de mindre kommunene gir gode tjenester på de mest sentrale områder i dag, vil kravet om psykologkompetanse, ergoterapeuter i alle kommuner, overføring av rehabiliteringsoppgaver til kommunene, større ansvar for rus og psykiatri og ikke minst kravet til omstilling og innovasjon i tjenestene kreve betydelig mer av kommunene i framtida.

I utgangspunktet er det ikke satt noen grense for størrelse av kommunene når det gjelder å gi likeverdige helse- og sosialtjenester. Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) har anbefalt at en barneverntjeneste ikke bør ha under 5 fagstillinger. Gjennom interkommunale samarbeid i

Hedmark er dette nå på plass i alle kommuner unntatt Åmot og Stor-Elvdal som dermed ikke oppfyller BLD's anbefaling. Vi ser at også kommuner som har større barneverntjenester enn dette sliter med å få gitt gode tjenester til innbyggerne. Ved innføring av samhandlingsreformen ble det antydnet at kommunene burde ha minst 10000 innbyggere for å kunne gi tilstrekkelig differensierte tjenester. De minste kommunene har også utfordringer knyttet til å ha nødvendig kompetanse på forvaltning og myndighetsutøvelse, og vi legger til grunn at rettighetsfesting på helse- og velferdsområdet ikke vil bli mindre i tiden som kommer.

Utfordringen framover vil være å ha tilstrekkelig størrelse på fagmiljøene for å være attraktiv som arbeidsplass og for å kunne yte de lovpålagte tjenestene. Vi ser at dette er krevende for de mindre kommunene allerede i dag.

Samfunnsutviklingen

Antall arbeidsplasser i perioden 2000-2014 har endret seg fra 5268 til 7132 i offentlig sektor og 9389 til 9210 i privat sektor.

Kommunene har gjennomgående lite utviklingsressurser til overordnet strategisk planlegging, med unntak av Elverum. Det er behov for å samle ressurser og skape større fagmiljøer for å møte behovet for planlegging og utvikling.

Styrket lokaldemokrati

Gjennomsnittlig valgdeltagelse i Hedmark var på 59,4 % i 2015. Valgdeltagelsen i Sør-Østerdal var slik:

Elverum	Trysil	Åmot	Stor-Elvdal	Engerdal
58,4	64,5	58,7	62,8	76,9

Det kan være mange definisjoner på hva som vil styrke lokaldemokratiet. I denne sammenheng har vi valgt å ha fokus på valgdeltagelse og det å ha kontroll over egen tjenesteproduksjon. Lokaldemokratiet hviler også i stor grad på den løpende dialogen med innbyggerne og mulighetene på medbestemmelse utenom deltagelse i valg.

Det er få interkommunale samarbeid i regionen i dag, men behovet for slike samarbeid vil øke i framtiden dersom kommunene ikke blir større. Nærhet til innbyggerne blir ofte sett på som en styrke i denne sammenheng, samtidig vil for små forhold kunne skape utfordringer både i forhold til habilitet og legitimitet. En tredje utfordring er rekruttering til politisk arbeid.

Geografi

Stor – Elvdal er en langstrakt kommune og stor i areal med hele 2 166 km². Stor-Elvdal er i tillegg en egen bo- og arbeidsmarkedsregion. Det kan være utfordrende i forhold til å skape en ny kommune. Samtidig ser vi at kommunen har behov for mer samarbeid for å løse oppgavene sine. Stor-Elvdal har i reformprosessen ønsket samtaler med naboene, men interessen har ikke vært gjensidig.

Engerdal har 2197 km², er langstrakt og har få innbyggere. Avstandene gjør at det er utfordrende i dag mht til bl.a skole og helsetjenester.

Særlig Trysil, men også Åmot er store kommuner med spredt bosetting som gjør at tjenestetilbudene er krevende i enkelte utkantområder.

Oppsummert utfordringsbilde.

I møtene med dere har vi presentert utfordringsbilde ved å si noe om sårbarheten på befolkningsutvikling, økonomi og tjenestetilbudet i dag. Bildet ser slik ut:

Kommuner	Befolknings- utvikling	Økonomi	Likeverdige tjenester
Elverum			
Trysil			
Åmot			
Stor-Elvdal			
Engerdal			

Rødt: Ikke tilfredsstillende i dag.

Grønt : Tilfredsstillende i dag . Lysere farger betyr sårbart

Gult : Tjenestene er sårbare og/eller av varierende kvalitet

For økonomi vil dette kunne endres når regnskapstallene for 2015 er lagt fram.

Hovedutfordringer :

- Engerdal er spesielt sårbar med en tilbakegang i befolkning på 10,6 % siste 10 år og lavt innbyggertall. Engerdal vil ha store utfordringer med å levere innbyggerne gode tjenester i framtida med utgangspunkt i befolkningsutviklingen og- sammensetningen. Med utgangspunkt i at Trysil /Engerdal er en felles arbeidsmarkedsregion bør de vurdere et mer forpliktende samarbeid og diskutere om en ny kommune er det beste på sikt.
- Elverum vil klare seg alene, men bør være åpne for å bygge ny kommune med de naboene som ønsker det
- Stor-Elvdal har en utfordrende geografi, men må inn i et mye mer omfattende samarbeid for å klare å yte gode tjenester og drive samfunnsutvikling.
- Åmot er en relativt liten kommune med svak befolkningsvekst. Kommunen er for liten til å klare seg på egen hånd og må søke tettere samarbeid med naboene. Dette gjelder særlig innen mer spesialiserte tjenester og for å kunne drive utvikling både innen tjenester og i forhold til samfunnet som helhet.
- Trysil er den nest største kommunen i region og er stor i areal. Også Trysil vil trenge mer omfattende samarbeid og sterkere fagmiljøer framover.
- For alle kommuner, unntatt Elverum, kan nødvendig samarbeid bli så omfattende at det må vurderes om nye kommuner vil være en bedre løsning.

Med hilsen

Sigbjørn Johnsen

Marit Gilleberg
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes ut uten signatur.

Kopi til: